

**Cseh muzsikus Csermák hegedül,
S aki hallja, fölgyúl, fölhevül,
Gyönyörű is minden nótája,
Maga húzza, maga csinálja.**

Tisztelt megemlékezők!

Tóth Kálmán kezdi ezekkel a gondolatokkal Csermákról írt versét. S folytatja azzal, **hogy csak neki nem tetszik magának, mintha dalán átkok volnának.** Versének első, s azt követően minden versszakát azzal zárja, ami véleménye szerint Csermák minden bánatának a fő oka „**Oh mért nem születtem magyarnak!**”

Vajon tényleg ez volt-e Csermák Antalnak, a 19. század eleji Veszprém kétségtelenül legnagyobb zeneszerzője és hegedűművésze bánatának igazi oka? Egyáltalán ki is volt Csermák Antal? Ki is volt ez a titokzatos művészember, akitől életének utolsó éveiben furcsa dolgai, örületesnek tűnő tettei miatt oly sokan tartottak, s akit ismeretlenül is művei miatt oly sokan csodáltak, s a mai napig csodálnak?

Sajnos keveset tudunk róla. Hiteles információ viszonylag szűkösen áll rendelkezésünkre.

Csermák Antal György valamikor 1771 körül született. Származása, életének körülményei tudományosan még ma is tisztázatlanok. Cseh vagy morva származásúnak tartják. Bécsben tevékenykedett, mint hegedűtanár majd Magyarországra költözött. 1795-től a pest-budai magyar színtársulat prímhegedűse volt; működésének első évében hangversenyt rendezett a színházban. Gödöllőn Grassalkovich hercegnél hallotta játszani Bihari Jánost, a korszak legnagyobb hatású, cigány származású hegedűvirtuózát. Vándormuzsikusi évei során az ország legkülönbözőbb pontjain bukkant fel.

Így jutott el 1818 tájékán Veszprémbe is, ahol a játéka nyomán Ruzitska Ignác táncokat jegyzett le tőle, amelyeket később kiadott a Magyar nóták Veszprém vármegyéből c. sorozatban. Csermák élete végén súlyos alkoholizmusa folytán megőrült.- Írják mindezeket róla az egyik nagylexikonban.

Itt kell megjegyezzem, hivatalos feljegyzésekből sem és a személyét körüllegő legendákból sem derül ki egyértelműen, hogy megőrülésének mi is volt az oka. Van olyan történet, amely szerint szerelmi csalódása következményének tudható be a megtévelyedése. S alkoholbetegségét sem tekinthetjük egyértelműen igaznak.

Azokból a feljegyzésekből, amit elolvastam az a feltételezés is helyesnek tűnik, hogy csak szerette a bort, de nem igazán bírta. S alkotni, csak a mámor hatása alatt volt képes.

Veszprémben 1822. október 25-én bekövetkezett haláláig tudomásunk szerint alig pár évet tölthetett, bár 1818-ban történő letelepedését megelőzően is jó néhányszor járt itt. A hányatott sorsú művész életének utolsó stációja mindenesetre Veszprém lett. Szerencséjére pártfogója is akadt a veszprémi püspökségnél akkor koncertmesterként működő Ruzitska Ignác személyében. Csermák Antal jó néhány művét írta meg itt, ezek megmentése és az utókör számára történő megőrzése jórészt Ruzitskának köszönhető.

Csermák Antal a Korona törzsvendégének számított veszprémi tartózkodása alatt. Akkor még ugyan Stingli kávéháznak hívták azt a helyet, ahová szívesen tért be borozgatni a művész. Egy ilyen borozgatása alkalmával történt, hogy krétát parancsolt magának. A kissé megszeppent pincér teljesítette a kívánságot, majd élénk érdeklődéssel figyelte, amint Csermák az ócska kopott asztal tetejét iszonyú sebességgel írta tele számára teljesen ismeretlen jelekkel. Miután elkészült a művel, a krétát a földhöz vágta, jelezve elkészült az alkotás.

S miután kissé dülöngélve eltávozott a szeszélyes vendég, a pincér nagy óvatossággal elzárta a mellékszobába a kottának használt asztalt. Nemsokára megérkezett Ruzitska Ignác, akinek örömmel újságolta a hírt a pincér, ma megint alkotott Csermák.

Ruzitska a történet szerint, egy darab papírt és írót elővéve jegyezte le az asztallapra rótt művet, miközben gyakran említette a nagyszerű és pompás szavakat.

Csermák Antal Veszprémben a halpiacon lévő kis házban, egy pincelakás boltozott fedele alatt, egyik barátjánál lakott. Hogy hogyan és mikor halt meg teljesen pontosan azt, sem tudjuk. A halálát követően jó néhány évtizeddel írnak arról a Veszprémi Közlönyben vagy a Vasárnapi Újságban, hogy Csermák Veszprémben barátai segítségének dacára nagy nyomorban élt. Jóakarói az írás szerint mégsem hagyták el, mert mikor megbetegedett, közbenjárásukra a polgári kórházba vitték, ahol aztán meg is halt.

Egyes híradások szerint szépen tisztességesen temettetett el az egyházi zenekar tagjai által. Más írások szerint még annyi kegyelet sem volt az élőkben, hogy koporsóba tegyék, hanem úgy, mint élt, saját rongyaiban, Isten- és embertől elhagyottan dobattak a sírgödörbe.

Amit ma hivatalosan is mondhatunk az az, hogy életéhez hasonlóan még a halála is zaklatott volt.

Az 1822. október 22-én meghalt és 25-én köztemetéssel az Alsóvárosi temető hátsó szegeltébe elhantolt Csermákot 1826-ban újra temette a város és gyűjtést szervező tisztelői. Ekkor került a mai helyére. Fő helyre, rögtön a bejárati kapu mellé. 1881-ben nagy városi pompával immár harmadszor is eltemették a zeneszerző hegedűművészt. Síremlékét legutóbb 1972-ben újíttotta fel a város. Most a veszprémi Lokálpatrióták Egyesülete anyagi támogatása révén történt meg nyughelyének a felújítása. Köszönet nekik azért, hogy 1822. október 25-i temetésének 183. évfordulóján fontosnak tartották a felújítást és ezt az emlékünnepeget.

Ugyanígy köszönet illeti mindazokat, akik Csermák Antal szellemi hagyatékát ápolják. Így annak az intézménynek minden dolgozóját és tanítványait is, amelyik 1955 óta viseli Csermák Antal nevét. A Csermák Antal Zeneiskola névadójához méltóan végzi tevékenységét. Az ott alkotó művésztanárok és visszatérő növendékek közös munkájuk elismeréseképpen 2004-ben a Magyar Zene és Művészetoktatási Szövetség „Művészetoktatásért” kitüntetését érdemelték ki. Csermák nevét az iskola falán emléktábla is megörökíti, s az ő nevét viseli az 1995 óta évente megrendezésre kerülő Csermák Zenei Fesztivál is.

Az iskola növendékei példamutató módon minden évben koszorúzással egybekötött módon emlékműsorral tisztelegnek névadójuk emléke előtt. A Tűztoronyban óránként felhangzó Sarkantyús verbunk Csermák Antal György szerzeménye. Fontos tudni, hogy Csermákról nevezték el a Komakút térről induló lépcsősort is.

Ha Csermák Antal tevékenységének mibenlétét röviden kellene megfogalmazni, a következőket mondhatnánk el róla. Bihari Jánossal és Lavotta Jánossal együtt a verbunkos legjelentékenyebb képviselője, mint hegedűművész, és mint zeneszerző. Fő érdeme, hogy kísérletet tett a nemzeti kamaramuzsika, sőt a programzene megteremtésére; az elsők között próbálta átültetni a verbunkos stílust a nyugati műzenétől átvett formákba. **Tisztelettel fejet hajtva** búcsúzzunk most tőle mi is a mai hagyományteremtési szándékkal megrendezett emlékműsoron. **Búcsúzzunk** a művésztől Endrődi Sándor soraival.

**Be kóborolva széles e hazát:
A merre járt, ahol kedvére huzta-
Dalát ujjongó szívvel hallgatták;
Heve mindenkit éltetett, vigasztalt,
Csak őt égette rommá, őt magát...**

Veszprém, 2005. október 25.

Katanics Sándor